

Сіткар Віктор Ілліч — кандидат психологічних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

СПАДЩИНА ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА, ЯКА НАДИХАЄ МИТЦІВ: СУБКУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА

На думку Романа Якеля [6], найкращою пам'яттю про визначного вченого стало перетворення його багатой наукової спадщини на джерело натхнення для митців різних поколінь. Наприклад, вивчаючи систематизовані фольклорні та етнографічні дослідження Володимира Гнатюка, письменник Борис Харчук написав повість «Планетник», непересічні картини намалювали художники Іван Крислач, Ірина Левитська, Юрій Кисличенко, Василь Перевальський та інші. Володимир Гнатюк — живий. І насамперед — у своїй творчості. З історії, як зазначає Михайло Маслій [2, с. 5], відомо, що Володимира Гнатюка комуністи вважали націоналістом номер два, а першим був Михайло Грушевський.

Про В. Гнатюка, Іван Франко писав: «В. Гнатюк — феноменально щасливий збирач усякого етнографічного матеріалу, якому з наших давніших збирачів, мабуть, не дорівняв ні один» [4]. Відомо, що під час навчання на філософському факультеті Львівського університету Володимир Гнатюк заприятелював зі своїм духовним наставником Іваном Франком. Видатний письменник цією дружбою дорожив, що засвідчить маловідома деталь з біографії Івана Франка. Він один-єдиний раз у житті був кумом — саме на хрестинах Гнатюкового сина Стефана (на жаль, хлопчик помер у шестимісячному віці), а кумувала дружина Михайла Грушевського Марія [6].

У контексті субкультурної парадигми, зазначимо, що за своє недовге життя вчений зібрав десять тисяч коломийок, уміщених у чотирьох томах, упорядкував і видав по два томи колядок, щедрівок, байок, по одному — гаївок, оповідань про опришківський рух, похоронних звичаїв та обрядів, інших зразків народної творчості. Він був першим, хто вивів українську фольклористику на широкий шлях європейської науки.

Хтозна, чи без Володимира Гнатюка народилася б «Червона Рута» В. Івасюка. «Червона рута» — найбільш відома пісня Володимира

Івасюка, яка, як і сам образ, давно стала символом усього найкращого, найчистішого в українській естраді. «У фотоальбомі мого сина зберігся цікавий фотодокумент: Володя сфотографований біля пам'ятника Володимира Гнатюка на Личакові у Львові. І це не випадково. Володя завжди линув до праць Володимира Гнатюка, був добре обізнаний з ними, — писав у листі до Остапа Черемшинського письменник Михайло Івасюк 1 березня 1981 року. — В його бібліотеці є монументальна праця Володимира Гнатюка «Коломийки», видані ще 1906 року. Цю книгу нам подарував Анатоль Романович Волков, мій товариш по роботі, нині доктор філологічних наук. Вона зіграла велику роль у творчій біографії мого сина, композитора. Він її читав уважно, вдумливо вивчав. У ній він вичитав про «червону рутоньку». Ось та коломийка:

Назбирала троезілля,
Червону рутоньку,
Та схотіла счарувати
Мене сиротоньку.

Для сина образ «червоної рутоньки» був хвилюючою знахідкою, несподіваним одкровенням. Майже протягом трьох років він блукав селами, особливо гірськими, шукаючи ключ до загадкового поняття «червона рута». І знайшов його нарешті і на Косівщині, і на Путильщині. І ось цей образ у поезії й мелодії Володі набув сили високопоетичного символу. Народ прийняв його до серця, пісня завоювала добрі почуття людей, започаткувавши разом із «Водограєм» та «Баладою про дві скрипки» нову сторінку в українській пісенній культурі. Так принаймні писали в нашій пресі дослідники пісенної лірики в Україні. Поштовх до ліричного відкриття Володі дав, розуміється, Володимир Гнатюк. Тому Володя сфотографувався біля його пам'ятника (у 1973 році): віддав синівську данину любові і шани великій і дорогій Людині, світлій постаті у нашій культурі». Буковинець назавжди залишився вдячний своєму тезкові, який і не сподівався, що через 63 роки його праця матиме таке геніальне продовження [4].

Справді, хіба ж могли натхненник та виконавець, передбачити таку популярність пісні. Мабуть, символічним є і те, що саме в стінах Тернопільського національного педагогічного університету, що з 19 листопада 1997 року носить ім'я Володимира Гнатюка, у день заоханих 14 лютого 2019 року, у фойє головного корпусу студенти

розпочали співати легендарну «Червону руту», пісню, що стала візитівкою для декількох поколінь українців в усьому світі.

Це було неймовірно зворушливе видовище, коли рухаючи в такт музики, з вогниками-телефонами в руках, з посмішками на юних обличчях, злагоджено і захоплено студенти співали «Ти признайся мені, звідки в тебе ті чари...». Флешмоб став чудовим стимулом для піднесеного єднання, а слова «Ти у мене єдина» лунали так, що усім було зрозуміло: йдеться не лише про конкретну людину, а й про інші величні почуття — любов до української мови, Батьківщини... [5].

У процесі виконання до студентів долучалися викладачі, співробітники, а всього, за попередніми підрахунками, учасників було більше ніж 1300. Виконання пісні проходило в напрочуд піднесеній атмосфері, а фото та відеозаписи події того ж дня розлетілися по всьому світу. За декілька днів кількість переглядів одного з відеороликів перевищила 166 тисяч [3].

Учасникам настільки сподобалося, що вони тут же висловили рішучу готовність повторити такий флешмоб з іншою піснею та запропонували студентам різних закладів освіти підтримати таку ініціативу. Були впевнені, що ініціатива сподобається, а пісень вистачить! [5].

Таким чином студенти встановили рекорд — наймасовіше виконання пісні. Сертифікат про встановлення рекорду ректору закладу вищої освіти професору Богдану Буяку вручив заступник міського голови Тернополя Леонід Бицюра. Вручаючи посвідчення рекорду, він зауважив, що з 37 рекордів, зафіксованих на Тернопіллі, 4 належить Тернопільському національному педагогічному університету імені Володимира Гнатюка.

Студенти ТНПУ імені Володимира Гнатюка, сповнені натхнення і гордості за красу української пісні, не збираються зупинятися на досягнутому. Вони сповнені бажання виконувати й інші пісні задля єднання українців.

В контексті надихання на встановлення рекорду зазначимо, що Володимир Гнатюк встановив рекорд із переписування. Він листувався аж з 800 людьми! Гнатюк встигав змістовно спілкуватися з такою кількістю цікавих йому людей тоді, коли ще й радіо було рідкістю [1].

Більш глибокий аналіз творчості Володимира Гнатюка, на нашу думку, ще не один раз може надихнути митців до створення оригінальних шедеврів, адже відомо, що значна частина фольклорних записів Володимира Гнатюка. загубилася під час 1-ї світової війни; проте в

архіві ІМФЕ зберігаються понад 25 000 (двадцять п'ять тисяч) аркушів його записів. Гідні продовжувачі його справи мають ще над чим працювати та творити.

Література

1. Біографія В. М. Гнатюка. Цікаві факти. URL: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/biohrafiiia-v-m-hnatiuka11/tsikavi-fakty> (дата звернення 17.04.2021)
2. Маслій М. Володимира Гнатюка комуністи вважали націоналістом номер два. Першим був Михайло Грушевський: про етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі . *Нова Тернопільська газета*. 2013. 16-22 січ. (№ 2). С. 5.
3. Рекордна «Червона рута» у виконанні студентів ТНПУ ім. В. Гнатюка пролунала на весь світ. URL: <http://tnpu.edu.ua/news/3278/> (дата звернення 17.04.2021).
4. Славетні імена. URL: <http://ratushniak.te.ua/slavetni-imena/62-volodymyra-hnatiuka-komunisty-vvazhaly-natsionalistom-nomer-dva-pershum-buv-mykhailo-hrushevskyyi> (дата звернення 10.04.2021).
5. У День закоханих студенти ТНПУ ім.В. Гнатюка словами легендарної пісні освідчилися в почуттях, встановили новий рекорд та передали естафету іншим вишам. URL: <http://tnpu.edu.ua/news/3248/> (дата звернення 18.04.2021)
6. Якель Р. Спадщина, яка надихає митців. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/spadschina,_yaka_nadihae_mittsiv.html (дата звернення 15.04.2021).